

Monede din secolele XVIII-XX descoperite în săpături arheologice pe teritoriul orașului București

Liliana-Nicoleta Hanganu
Mircea Negru

Cercetările arheologice desfășurate între anii 1995-2001 pe teritoriul Municipiului București, în punctele Calea Victoriei nr. 15 (1995), Stația de pompare de la Grozăvești (1995) și str. Covaci, nr. 15-17 (2001), au avut caracter preventiv sau de salvare. Pe parcursul acestora, pe lângă vestigii arheologice mai vechi, au fost identificate contexte moderne și contemporane, în interiorul cărora au fost descoperite și 22 de monede¹, emise între sfârșitul secolului XVIII și deceniul 3 al secolului XX. Prezentarea lor în articolul de față pornește de la două premise, și anume, pe de o parte, aceste monede contribuie la datarea contextului arheologic, iar pe de altă parte, din punct de vedere numismatic, confirmă, fie și parțial, circulația monetară și relațiile comerciale din Muntenia, în perioada mai sus menționată.

Săpăturile arheologice din Calea Victoriei nr. 15, desfășurate în anul 1995 au avut ca principal obiectiv surprinderea și cercetarea unor vestigii care ar fi apărut în curțile interioare ale fostului Hotel Victoria (inițial, Hotel de France), prăbușit în timpul cutremurului din anul 1977, și în zona din imediata vecinătate, către fosta albie a râului Dâmbovița. În acest scop, a fost practică o secțiune magistrală S 1 cu două sectoare (S 1A și S 1B). Secțiunea S 1A a fost trasată longitudinal, pe axul fostului hotel, iar secțiunea S 1B în continuare până la fosta albie a râului Dâmbovița, situată în fața actualului Minister al Administrației Publice și de Interne². Aici au fost descoperite cinci piese: o monedă rusească din argint, de 25 de copeici 1847, și patru monede de cupru, din primele emisiuni monetare românești, respectiv, 1 ban 1867, 5 bani 1867, 5 bani cca. 1882-1885 (cat. 1-5).

În cursul unor excavații mecanice din anul 1995, desfășurate în zona termocentralei de la Grozăvești, a fost descoperită o monedă de 1 kreuzer 1816 (cat. 6), care provenea dintr-un mormânt, aparținând unei necropole³.

În anul 2001, au fost întreprinse cercetări arheologice

¹ Monedele se află în cadrul Muzeului Municipiului București.

² Negru 1996, p. 17-18; Negru 1996 a, p. 43-47.

³ Mănușu-Adameșteanu 1996, p. 18.

preventive în centrul istoric, pe strada Covaci, la numerele 15-17. Cercetarea exhaustivă în suprafață a zonei s-a încheiat cu descoperirea unor vestigii din La Tène-ul geto-dacic, secolele IX-X și perioada secolelor XVI-XX. Cele mai numeroase vestigii aparțin secolului al XIX-lea și primei jumătăți a veacului următor, perioadă în care se datează și cele 16 piese numismatice descoperite⁴ (cat. 7 – 22), și anume: cinci monede austriece, dintre care două din argint și trei de cupru, având valorile nominale de 10, 5, 3 și 1 kreuzer, din emisiuni monetare cuprinse între 1792 și 1820; două monede din aur, Franța, 10 franci 1856 și 20 franci 1860; o monedă de cupru, Grecia, 5 lepta 1869; opt monede România, cu valorile de 2 și 10 bani 1867 (cupru), 2 lei 1894 (argint), 5 și 10 bani 1900 (cupru-nichel), 5 lei 1930 (cupru-nichel-zinc), 10 și 20 lei 1930 (cupru-nichel-zinc).

În ceea ce privește starea de conservare, menționăm că monedele – cu excepția celor din aur, foarte bine păstrate (cat. 12, 13) – prezintă o stare de degradare avansată, în special cele din cupru și argint, firească atât pentru obiectele metalice descoperite în săpături, cât și pentru moneda măruntă, aflată mult timp în circulație și astfel, uzată. În unele situații au putut fi citite siglele monetărilor în care au fost bătute piesele (cat. 1, 9, 12, 13, 15, 16, 20), în alte cazuri, monetăriile au fost identificate după cataloagele de specialitate, fie pentru că aceste emisiuni monetare au fost bătute într-o singură monetărie (cat. 5, 17-19), fie pentru că lipsa siglei dovedește monetăria de proveniență (cat. 21, 22). La celelalte monede, indiferent de aliajul monetar, tocirea, păstrarea fragmentară sau exfolierea (în special, în cazul argintului) au făcut imposibile, nu numai identificarea locului în care au fost fabricate, dar și datarea exactă a emisiunii din care piesele descoperite făceau parte. Pentru comparație, a fost menționată în paranteză și greutatea standard a monedelor, atunci când aceasta este precizată în cataloagele studiate, precum și titlul aurului și argintului.

Catalogul descoperirilor

Calea Victoriei nr. 15, 1995

1. Rusia

Nicolae I, 25 copeici 1847

AR, 24 mm; 4,40 g (5,18 g, 868 ‰)

Monetăria St. Petersburg

S1A, caroul 5, -4,00 m

⁴ Negru 2002, p. 72-75.

World Coins, p. 1797, nr. 166.1.

2. România

Carol I, 1 ban 1867

AE, 15 mm; 0,71 g (1 g)

S1A, caroul 4, -2,20 m

MBR, p. 255, nr. 1, 1 a; *Repertorium*, p. 74.

3. România

Carol I, 5 bani 1867

AE, 25 mm; 3,46 g (5 g)

S1A, caroul 3, -1,80 m

MBR, p. 256, nr. 6, 6 a; *Repertorium*, p. 74.

4. România

Carol I, 5 bani 1867

AE, 25 mm; 3,95 g (5 g)

S1A, caroul 3, -1,80 m

MBR, p. 256, nr. 6, 6 a; *Repertorium*, p. 74.

5. România

Carol I, 5 bani cca. 1882-1885

AE, 25 mm; 3,81 g (5 g)

Monetăria București

S1A, caroul 3, -1,80 m

MBR, p. 259, nr. 30-33; *Repertorium*, p. 74-75.

Grozăvești, 1995

6. Austria

Francisc II (I), 1 kreuzer 1816

AE, 26 mm; 7,48 g

Monetăria Kremnitz

Stația de pompare – necropolă, M 1

World Coins, 1996, p. 143, nr. 2113.

Str. Covaci, nr. 15-17, 2001

7. Austria

Francisc II (I), 10 kreuzer (1792-1797)

AR, 24 mm; 1,64 g (3,89 g, 500 ‰)

Caroul D 5, -2,15 m

World Coins, 1993, p. 70, nr. 2130.

8. Austria

Francisc II (I), 3 kreuzer 1800

AE, 29 mm; 7,85 g (8,75 g)

Caroul A 2-3, -0,50 m

World Coins, 1993, p. 69, nr. 2115.3.

9. Austria

Francisc II (I), 1 kreuzer 1816

AE, 26 mm; 8,38 g

Monetăria Viena

Caroul E 4, -1,55 m

World Coins, 1996, p. 143, nr. 2113.

10. Austria

Francisc II (I), 1 kreuzer 1816

AE, 26 mm; 7,78 g

Caroul F 6, -0,90 m

World Coins, 1996, p. 143, nr. 2113.

11. Austria

Francisc II (I), 5 kreuzer 1820

AR, 21 mm; 1,85 g (438 ‰)

Caroul G 13, -2,28 m

World Coins, 1996, p. 144, nr. 2123.

12. Franța

Napoleon III, 10 franci 1856

Au, 19 mm; 3,22g (3,2258 g, 900 ‰)

Monetăria Paris

T. 1

World Coins, 1996, p. 723, nr. 34.3.

13. Franța

Napoleon III, 20 franci 1860

Au, 21 mm; 6,45 g (6,4516 g, 900 ‰)

Monetăria Paris

T.1

World Coins, 1996, p. 726, nr. 35.1.

14. Grecia

George I, 5 lepta 1869

AE, 25 mm; 4,36 g

Monetăria Strassburg

Caroul A 6, -0,45 m

World Coins, 1996, p. 958, nr. 42; *Repertorium*, p. 250.

15. România

Carol I, 2 bani 1867

AE, 20 mm; 1,77 g (2 g)

Monetăria Watt & Co.

Caroul D 5, -2,15 m

MBR, p. 255, nr. 2; *Repertorium*, p. 74.

16. România

Carol I, 10 bani 1867

AE, 30 mm; 9,16 g (10 g)

Monetăria Heaton

Caroul D 4, -1,85 m

MBR, p. 256, nr. 7 a; *Repertorium*, p. 74.

17. România

Carol I, 2 lei 1894

AR, 27 mm; 9,77 g (10 g)

Monetăria Bruxelles

Clădirea nr. 1 (Covaci nr. 15), -0,90/1,10 m

MBR, p. 262, nr. 62; *Repertorium*, p. 75-76.

18. România

Carol I, 5 bani 1900

Cu-Ni, 19 mm; 2,84 g (3 g)

Monetăria Bruxelles

Clădirea nr. 1 (Covaci nr. 15) – 1,20 m

MBR, p. 259, nr. 34a; *Repertorium*, p. 75-76.

19. România

Carol I, 10 bani 1900

Cu-Ni, 22 mm; 4,32 g (4,5 g)

Monetăria Bruxelles

Caroul A 4, -0,50 m

MBR, p. 260, nr. 37; *Repertorium*, p. 75-76.

20. România

Mihai I, 5 lei 1930

Cu-Ni-Zi, 21 mm; 3,29 g (3,5 g)

Monetăria Paris

Clădirea nr. 1 (Covaci nr. 15), -2,20 m
MBR, p. 266, nr. 92; *Repertorium*, p. 80.

21. România

Carol II, 10 lei 1930

Cu-Ni-Zi, 23 mm; 4,70 g (5 g)

Monetăria Heaton

Caroul H 9, -2,75 m

MBR, p. 267, nr. 97; *Repertorium*, p. 81.

22. România

Carol II, 20 lei 1930

Cu-Ni-Zi, 27 mm; 7,23 g (7,5 g)

Monetăria Heaton

Clădirea 2 (str. Covaci nr. 17)

MBR, p. 267, nr. 98; *Repertorium*, p. 81.

Bibliografie

- MBR O. Luchian, G. Buzdugan, C. C. Oprescu, *Monede și bancnote românești*, București, 1977.
- Mănuclu-Adameșteanu 1996 Gheorghe Mănuclu-Adameșteanu, *București. C. Grozăvești*, CCA, Campania 1995, Brăila, 1996, p. 18.
- Negru 1996 M. Negru, București. B. Calea Victoriei nr. 15, CCA, Campania 1995, Brăila, 1996, p. 17-18
- Negru 1996 a M. Negru, *Raport preliminar privind cercetările arheologice de salvare din Calea Victoriei nr. 15*, Colocviul Național de Istorie și Istoria Artei, Muzeul Național Cotroceni, București, 1996, p. 43-47.
- Negru 2002 M. Negru, București. Punct: Curtea Veche-str. Covaci, nr. 15-17, CCA, Campania 2001, București, 2002, p. 72-75.
- Repertorium B. Prokisch și colab, *Repertorium zur Neuzeitlichen Münzprägung Europas, Südosteuropa*, XVIII, Viena, 1999.
- World Coins 1993 Ch. L. Krause și colab., *First Edition Standard Catalog of World Coins, Eighteenth Century, 1701-1800*, Iola, 1993.
- World Coins 1996 Ch. L. Krause și colab, *1996 Standard Catalogue of World Coins*, Iola, 1996.

Coins of 18th-20th centuries found in archaeological excavations on the Bucharest city territory

Abstract

On the Bucharest territory, some preventive archaeological research have been carried out, between 1995 and 2001, at Calea Victoriei no. 15, Grozăvești and Covaci Street nos. 15-17. There were found some older contexts and other ones from the modern period (19th and 20th centuries). Inside of the last there were discovered 22 coins made from the end of the 18th century until the first decades of the 20th century. These coins dated the latest archaeological contexts of these excavations as well as they offer an image about the monetary circulation and the commerce from Muntenia of this period.